

and the international importance of the place-name. It's appropriate to reproduce Italian toponyms (oikonyms) by transcoding, using transcription, which will provide the adequate perception of toponyms. The resources of the Ukrainian language fully allow transmitting the sounds of Italian toponyms. Some geographical names of Italian cities and regions are translated according to agreed tradition. For example, Firenze – Флоренція, Napoli – Неаполь, Roma – Рим, Sicilia – Сицилія, Sardegna – Сардинія, Puglia – Апулія.

The article also identifies the features of the formation and use of Italian place-names. It's revealed that toponyms are at the crossroads of history, culture and language. Within translation studies, toponyms should be analyzed taking into account the significations they convey. Toponyms can be important evidence about the type of settlement or the presence of certain animals or plants in certain territory. Toponyms can also indicate historical events and social changes in a particular area. The article determines that Italian toponyms take origin from the pre-Latin language and testify to the influences of the Celtic language in northern Italy and the Greek language caused by the colonization in southern Italy, Sicily and parts of Sardinia. Toponyms document the influences of different peoples who came to Italy and were present on its territory. The naming of geographical objects, like any other reality, is due to the ability to read the linguistic nominative code. When giving a name, a person belonging to a certain language community will refer to the words and traditions of his native language.

Key words: *toponym, oikonym, translation transformations, etymology of toponyms, топониму.*

УДК 811.111'33

Н. Й. Четова

АРТЕФАКТИ БЕЗСМЕРТЯ У СВІТОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ: ЛІНГВО-КОГНІТИВНА РЕАЛІЗАЦІЯ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНИХ ТВОРІВ ЖАНРІВ КАЗКА, ГОТИЧНИЙ РОМАН ТА ФЕНТЕЗІ)

Стаття присвячена дослідженню історії виникнення та функціонування артефактів безсмертя у світовій літературі, зокрема аналізу їх лінгвокогнітивного утілення в англomовних творах жанрів казка, готичний роман та фентезі. У ході наукової розвідки увага приділена огляду номінативного аспекту вербалізації досліджуваного різновиду артефактів та відтворенню на його основі змістового шару художнього концепту АРТЕФАКТ БЕЗСМЕРТЯ як найвищого рівня абстракції аналізованого феномену. У результаті вивчення лінгвокогнітивних особливостей реалізації артефактів безсмертя з'ясовано, що дані об'єкти у творах з'являються унаслідок принесення когось у жертву, постають у вигляді істоти чи речі, яка забезпечує своєму творцю чи власнику безкінечне існування, в єдиному екземплярі або набором компонентів, може бути знищений за певних умов шляхом застосування зброї чи магії, що веде до ліквідації його творця.

Ключові слова: *артефакт, безсмертя, казка, фентезі, готичний роман, художній концепт, змістовий шар, фрейм.*

DOI 10.34079/2226-3055-2021-14-24-170-180

Актуальність та постановка наукової проблеми. За останні десятиліття дедалі більшої популярності набирає художня література казково-фантастичного характеру як така, що дозволяє здійснити втечу від несправедливої реальності у світ вигадки, де присутня магія і можливі дива, де завжди Добро перемагає Зло. З огляду на цей факт дослідження такої літератури є своєчасним і актуальним, оскільки допомагає розкрити як причини такої зацікавленості нею широким колом читачів різного віку, так і через аналіз певних її компонентів з точки зору їх мовної та когнітивної реалізації уможливорює висвітлення особливостей конструювання та мовного утілення складових уявної дійсності, яка так приваблює поціновувачів казок, готичних романів та фентезі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед дослідників, зацікавлення яких торкалося різних аспектів вивчення зазначених жанрів, слід відзначити таких науковців, як: Г. Айденіз, Н. Алефіренко, Н. Болотнова, С. Васильєв, О. Галич, Н. Єремєєва, О. Колесник, Д. Павкін, В. Пропп, П. Рікьор, Н. Ситник та ін. Їхні наукові пошуки представляють аналіз специфіки реконструювання вигаданої реальності, зокрема її когнітивно-лінгвістичної репрезентації.

Мета і завдання статті. Мета даної розвідки – з'ясувати особливості лінгвальної актуалізації артефактів безсмертя для реконструкції їх когнітивної організації у творах жанрів казка, готичний роман та фентезі. Для цього перш за все необхідно дати визначення артефакту у художній літературі, далі слід виокремити критерії, за якими ці чарівні об'єкти належать до таких, що забезпечують безсмертя, потім ідентифікувати мовні одиниці на позначення аналізованого різновиду артефактів та нарешті моделювати фрейм змістового шару художнього концепту (далі –ХК) АРТЕФАКТ БЕЗСМЕРТЯ, який представляє уніфіковану інформацію про складові досліджуваного явища в розглянутих творах.

Предметом розгляду є лексичні одиниці, які вербалізують артефакти, що уможливають безсмертя, в англійських казках, готичному романі та фентезі. **Об'єктом** аналізу виступають їхні семантичні особливості як такі, через які реалізуються когнітивний рівень актуалізації цього різновиду артефактів. **Матеріалом** наукової розвідки слугують англійські художні твори жанрів казка («The Young King Of Easaidh Ruadh», «The Sea-Maiden» (записані Дж. Ф. Кемпбеллом), «The Three Daughters of King O'Hara» (записана Є. Картіном)), готичний роман («The Picture of Dorian Gray» (1891) О. Вайлда) та фентезі (Дж. Р. Р. Толкін: «Hobbit» (1937), «The Lord of the Rings» (1954-1955) та Дж. К. Роулінг: «Harry Potter and Half-Blood Prince» (2005), «Harry Potter and the Deathly Hallows» (2007)), відібрані на основі наявності у них чарівних об'єктів, що забезпечують вічне існування персонажів, які є їх власниками чи творцями.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів. У світовій літературі (фантастичного характеру) від давньогрецьких міфів до творів ХХ століття нерідко згадуються предмети, об'єкти чи суб'єкти, яким притаманні якості специфічних артефактів, найбільш відомих під назвою горокракси. Ймовірно, одним з найперших випадків у міфології, а згодом і у літературі, де використано мотив, що базується на вкладенні сили чи душі героя (воїна чи мага) у який-небудь чарівний предмет, є цикл давньогрецьких сказань про Ясона, який разом з аргонавтами за наказом царя Пелія відправився в Колхиду на пошуки золотого руна, яке охороняла чарівниця Медея і без якої воно втрачало силу зцілювати та продовжувати життя. Згодом цей мотив прослідковується у літературі різних національностей, серед яких і російська «Казка про Івана-царевича та Кошія Безсмертного», і норвезька «Казка про Велетня, у якого не було серця» («The Giant Who Had No Heart in His Body»), й українська казка «Як змії трьох сестер викрали», і казка Г. К. Андерсена «Снігова королева». Даний мотив зустрічаємо навіть у кінематографії – у фільмі «Пірати Карибського моря: скриня

мерця», де серце капітана корабля «Летючий Голландець» містилось у сундуці і якщо б його знищили, то власник серця втратив би і диявольську силу, і своє безсмертя.

На сьогодні у художніх творах та наукових розвідках існує низка найменувань таких предметів – *патериця, амулет, горокракс, палантир* та інші, серед яких найпопулярнішим є узагальнена назва *артефакт*. Артефакт у літературі – це унікальний предмет з дивовижними властивостями, що має свою історію появи та функціонування, наділяючи свого творця чи власника надзвичайними знаннями та / чи чарівними здібностями (Clute, 1997). З-поміж різноманіття артефактів вирізняють й такі, що значно подовжують або навіть уможливають безсмертя своїх володарів. Серед таких об'єктів у художніх творах зустрічаються магичні предмети світу народних казок, Дж. Р. Р. Толкінового Середзем'я, світу творів про Гаррі Поттера Дж. К. Роулінг та про Доріана Грея О. Вайлда. Не усіх їх ідентифіковано однією лексичною одиницею, яка б узагальнила суть феномену з його специфічними характеристиками, однак у творах Дж. К. Роулінг зроблена спроба об'єднати такі явища під назвою *горокракс* (анг. *horcrux*, рос. *крестраж*) – річ, створена за допомогою темної магії, яка слугує для зберігання частинки душі окремо від господаря, що забезпечує своєрідну форму його безсмертя. У сучасних виданнях є й інші номінації цих предметів – *soul jar, phylactery*, які мають дещо відмінне значення. У сенсі певного артефакту як оберегу Collins English Dictionary тлумачить *phylactery* як «an amulet or charm (archaic)», у той час як Webster's New World College Dictionary експлікує його як «something worn as a charm or safeguard» (Collins Dictionary, 2021). Примітно, що дане поняття у літературознавчому контексті, зокрема у жанрі фентезі, має наступне значення: «an object used by a lich to contain its soul and protect it from death, common in fantasy fiction» (Wikipedia, 2021), яке практично збігається з визначенням *horcrux* – «an object formed by dark magic that is used by a wizard or witch to achieve immortality by splitting a dark wizard's soul into separate pieces» (Dictionary.com, 2018) та «a part of a soul that has been split from the soul allowing several opportunities for the person to live if another horcrux of the soul is removed from its body» (Collins Dictionary, 2012). Як бачимо, останні два тлумачення дещо різняться фокусом – у першому увага зосереджена на об'єкті, у який ув'язнено частину душі, а у другому акцент саме на частці душі, яку вкладено у певний матеріальний предмет. Найбільш точне визначення міститься в оригінальному джерелі – безпосередньо у творі, де авторкою неологізму наведено і його значення: «*Horcrux is the word used for an object in which a person has concealed part of their soul*» (Rowling, 2005, с. 648), й особливості створення предмету, який слово позначає, та функціонування: «<...> you split your soul, <...> and hide part of it in an object outside the body. Then, even if one's body is attacked or destroyed, one cannot die, for part of the soul remains earthbound and undamaged. But of course, existence in such a form <...> few would want it, <...>. Death would be preferable» (ibid.) та «By an act of evil – the supreme act of evil. By committing murder. Killing rips the soul apart. The wizard intent upon creating a Horcrux would use the damage to his advantage: He would encase the torn portion –» «Encase? But how – ?» «There is a spell, <...>» (ibid.).

У сенсі певного чарівного контейнера вживається і словосполучення *soul jar*, яке має наступне значення: «a container or object which holds all or part of a person's soul (or life, or heart) outside of their body; this makes that person immortal and / or invulnerable» (Tropes HQ, n.d.). Разом з тим, у випадку з *soul jar* наведена і певна класифікація особливостей функціонування такого контейнера (ibid.):

1. істота, чия душа ув'язнена у певному предметі як сховищі, не може бути фізично знищена (або у деяких випадках їй не може бути заподіяно шкоди) до тих пір, поки це вмістилище неушкоджене. З огляду на це імовірні два варіанти:

а. знищення контейнеру призводить до знищення істоти, чия душа у ньому заперта, «The Young King Of Easaidh Ruadh» (Evinity Publishing, 2020b) та

б. ліквідація схованки уможлиблює ліквідацію істоти, чия душа була зачинена у ньому, «The Sea-Maiden», «Evinity Publishing, 2020a; The Three Daughters of King O'Hara, 2021»;

2. істота, чия душа переміщена у якусь річ, може бути вбита фізично у випадку, коли ця річ неушкоджена, але вона (істота) не залишається мертвою, а воскресає. Повна ліквідація можлива лише у випадку знищення і контейнера, й істоти (Rowling, 2005; Rowling, 2007) за наступних умов:

а. якщо вмістилище росте і заміняє фізичне тіло вбитого власника та

б. якщо душа звільняється з предмета, що її ув'язнював, і захоплює інше тіло. З часом заповнена особа фізично може змінитись під впливом цієї душі й поступово візуально усе більше нагадувати свого попереднього господаря.

Зважаючи на наведені вище тлумачення різновидів чарівних предметів, що уможливають безсмертя, вважається доцільним об'єднати їх під узагальнюючою назвою «артефакти безсмертя» («artifact of immortality»). Далі розглянемо як даний різновид артефактів знаходить своє мовне утілення у художніх творах по мірі їх появи у літературі.

Найпершу актуалізацію досліджуваного різновиду артефактів знаходимо у шотландській народній казці «The Sea-Maiden», де йдеться про простолюдина, який завдяки своїй хоробрості та кмітливості перемиг велетнів й одружився з принцесою та з часом був змушений повернути батьків борг русалці, якій він і сам був зобов'язаний своїм життям. Тим боргом передбачалось довічне прислугування морській діві, але задля свого звільнення парубок вбив її, розбивши яйце, у якому містились її душа й безсмертя. Тут артефакт безсмертя представлений набором живих та неживих об'єктів, укомплектованих за принципом мотрійки (рос. матрешка), де знищення останнього елемента – яйця – призводить до загибелі русалки: *The smith told him that there was no way of killing the Uille Bheist [the sea-maiden] but the one way, and this is it – «In the island that is in the midst of the loch is Eillid Chaisfhion – the white footed hind, of the slenderest legs, and the swiftest step, and though she should be caught, there would spring a hoodie out of her, and though the hoodie should be caught, there would spring a trout out of her, but there is an egg in the mouth of the trout, and the soul of the beast is in the egg, and if the egg breaks, the beast is dead.»* (The Sea-Maiden). В іншій шотландській народній казці «The Young King Of Easaidh Ruadh» молодий король вирушає на пошуки й повернення своєї дружини, яку викрав велетень, котрого можна перемогти, знищивши артефакт безсмертя – камінь, у якому міститься його душа: *«If I myself had my soul to keep, it's long since they had killed me,» said he [the giant]. «Where, dear, is thy soul? By the books I will take care of it.» «It is,» said he, «in the Bonnach stone.»* (The Young King Of Easaidh Ruadh).

Наступну художню реалізацію виявляємо у готичному романі «Портрет Доріана Грея» О. Вайлда, де артефактом безсмертя виступає картина із зображенням головного героя – привабливого юнака, який став натурником під час написання полотна. Усвідомлюючи, що колись краса зблідне, головний персонаж Доріан бажанням, яке він сам згодом вважав молитвою – *One day you introduced me to a friend of yours, who explained to me the wonder of youth, and you finished a portrait of me that revealed to me the wonder of beauty. In a mad moment, that I don't know, even now, whether I regret or not, I made a wish. Perhaps you would call it a prayer.* (Wilde, n.d., с. 204), забажав прикувати свою душу до картини, щоб та старіла, а він залишався молодим завжди: *I shall grow old, and horrid, and dreadful. But this picture will remain always young. It will never be older than this particular day of June. If it was only the other way! If it was I who were*

to be always young, and the picture that were to grow old! For this <...> I would give everything! Yes, there is nothing in the whole world I would not give! (Wilde, n.d., c. 42).

Бажання Доріана здійснюється, що врешті через усвідомлення безкарності приводить його до вкрай аморального життя, а всі вчинки Доріана, які мали б відбитися на його душі і тілі, натомість відображаються на картині, залишаючи з плином часу головного героя і надалі таким же ж молодим і привабливим, як за час написання портрету: *Eternal youth, infinite passion, pleasures subtle and secret, wild joys and wilder sins, – he was to have all these things. The portrait was to bear the burden of his shame: that was all.* (Wilde, n.d., c. 122). *This portrait would be to him the most magical of mirrors. As it had revealed to him his own body, so it would reveal to him his own soul. And when winter came upon it, he would still be standing where spring trembles on the verge of summer. When the blood crept from its face, and left behind a pallid mask of chalk with leaden eyes, he would keep the glamour of boyhood. Not one blossom of his loveliness would ever fade. Not one pulse of his life would ever weaken. Like the gods of the Greeks, he would be strong, and fleet, and joyous. What did it matter what happened to the colored image on the canvas? He would be safe. That was everything.* (Wilde, n.d., c. 124).

Ймовірно, що юнак так ніколи б і не постарів чи вмер, якби у приступі гніву через припущення про подальшу долю портрету не увігнав ножа у полотно, у результаті чого отаким містичним чином здійснив самогубство: *He looked round, and saw the knife that had stabbed Basil Hallward. He had cleaned it many times, till there was no stain left upon it. It was bright, and glistened. As it had killed the painter, so it would kill the painter's work, and all that that meant. It would kill the past, and when that was dead he would be free. He seized it, and stabbed the canvas with it, ripping the thing right up from top to bottom. There was a cry heard, and a crash. The cry was so horrible in its agony that the frightened servants woke, and crept out of their rooms.* (Wilde, n.d., c. 248–249). Невдовзі слуги знайшли мертве і постаріле тіло Доріана, а картина стала оновленою, такою, якою її намалював художник багато років тому: *<...> they found hanging upon the wall a splendid portrait of their master as they had last seen him, in all the wonder of his exquisite youth and beauty. Lying on the floor was a dead man, in evening dress, with a knife in his heart. He was withered, wrinkled, and loathsome of visage.* (Wilde, n.d., c. 249).

У трилогії «Володар Перснів» та її пролозі «Гобіт» Дж. Р. Р. Толкіна таким артефактом безсмертя є Перстень Всевладдя, який утілення зла Саурон викував, вклавши у нього частину своєї суті: *<...> the treasure of the Enemy, fraught with all his malice; and in it lies a great part of his strength of old.* (Tolkien, 2001, c. 267), через що залежав від коштовності, адже та стала осередком його основної сили: *He only needs the One; for he made that Ring himself, it is his, and he let a great part of his own former power pass into it, so that he could rule all the others.* (Tolkien, 2001, c. 61). До надзвичайних особливостей артефакту відносились і його здатність робити господаря невидимим, давати певну владу та не тільки значно подовжувати життя: *The power of the ring had lengthened his years far beyond their span* (Tolkien, 2001, c. 267), але й робити свого власника практично безсмертним: *A mortal, Frodo, who keeps one of the Great Rings, does not die, but does not grow or obtain more life, he merely continues, until at last every minute is a weariness.* (Tolkien, 2001, c. 56), натомість псуючи його душу через стимулювання його до аморальних злодіянь та завдаючи йому фізичних мук. Наступні епізоди свідчать про те, що творця артефакту знищити можна лише тоді, коли сам артефакт безсмертя буде ліквідований: *Sauron was diminished, but not destroyed. His Ring was lost but not unmade. The Dark Tower was broken, but its foundations were not removed; for they were made with the power of the Ring, and while it remains they will endure.* (Tolkien, 2001, c. 256) та *There is only one way: to find the Cracks of Doom in the depths of Orodruin, the Fire-*

mountain, and cast the Ring in there, if you really wish to destroy it, to put it beyond the grasp of the Enemy for ever. (Tolkien, 2001, с. 70).

У легендаріумі про Середзем'я згадуються й інші магичні реліквії – Персні Влади, створені ельфами за допомогою Саурона. Загалом їх було двадцять: три – для ельфів, сім – для гномів, дев'ять – для людей і головний – Перстень Всевладдя. Примітно, що в них була закладена частина темної сили та волі Саурона, тому вони давали своїм носіям надздібності, значно подовжували їх життя, робили їх невразливими до зброї та / чи магії, однак для створення цих артефактів нікого не було принесено у жертву, а їх знищення не спричиняло ліквідацію їх творця, силою і волею якого ці персні були пов'язані. Це факт свідчить про те, що Персні Влади до артефактів безсмертя з огляду на відсутність певних характерних особливостей віднести не можна.

У творах Дж. К. Роулінг описано 7 горокраксів як артефактів безсмертя. Наступні контексти якнайкраще розкривають кількісні та якісні характеристики даних артефактів у циклі про Гаррі Поттера: *«But my point is that whatever happens to your body, your soul will survive, untouched,» said Hermione. «But it's the other way round with a Horcrux. The fragment of soul inside it depends on its container, its enchanted body, for survival. It can't exist without it.»* (Rowling, 2007, с. 73), *<...> would one Horcrux be much use? Can you only split your soul once? Wouldn't it be better, make you stronger, to have your soul in more pieces, I mean, for instance, isn't seven the most powerfully magical number, wouldn't seven -? (Rowling, 2005, с. 650)).* Всі ці горокракси створив один з персонажів – темний чарівник Лорд Волдеморт. Серед них: щоденник Тома Редла (*Four years ago, I received what I considered certain proof that Voldemort had split his soul. <...> The diary, Riddle's diary, the one giving instructions on how to reopen the Chamber of Secrets. <...> Well, although I did not see the Riddle who came out of the diary, what you described to me was a phenomenon I had never witnessed. A mere memory starting to act and think for itself? A mere memory, sapping the life out of the girl into whose hands it had fallen? No, something much more sinister had lived inside that book. ... a fragment of soul, I was almost sure of it. The diary had been a Horcrux.* (Rowling, 2005, с. 653)), перстень Ярволода Гонта (*The ring, the ring that became the Horcrux, Marvolo Gaunt said it had the Peverell coat of arms on it!* (Rowling, 2007, с. 297)), чаша Гельги Гафелпаф, медальйон Салазара Слизерина, діадема Ровіни Рейвенклов (*But the diadem, once it became his precious Horcrux, had not been left in that lowly tree. ...No, the diadem had been returned secretly to its true home, and Voldemort must have put it there – (Rowling, 2007, с. 425)),* змія Наджіні (*«He'd already made five of his Horcruxes before he went into exile, and Dumbledore was certain the snake is the sixth,» said Hermione.* (Rowling, 2007, с. 194)) та власне сам Гаррі Поттер (*You were the seventh Horcrux, Harry, the Horcrux he never meant to make. He had rendered his soul so unstable that it broke apart when he committed those acts of unspeakable evil, the murder of your parents, the attempted killing of a child. But what escaped from that room was even less than he knew. He left more than his body behind. He left part of himself latched to you, the would-be victim who had survived.* (Rowling, 2007, с. 488)). Наявні у творі й інші 2 горокракси, які згадуються як найперші такі артефакти: горокракс чарівника Герпо Смердючого та Філософський Камінь алхіміка Ніколаса Фламеля. Як бачимо, авторка до горокраксів відносить як неживі предмети, так і живі істоти, причому серед об'єктів здебільшого особисті речі (прикраси, посуд, записник і т.п.), а в якості суб'єктів і людина, і тварина.

Примітним є те, що для створення зазначених вище артефактів безсмертя у жертву з летальним результатом принесено 6-ть з 7-ми людей, адже останньому – Гаррі Поттеру – вдалося вижити й ненавмисно самому стати тим горокраксом.

Щодо місцеперебування цих спеціальних магічних об'єктів, то воно варіюється від певної локації як щодо відкритого (біля Волдеморта по мірі його пересування) чи закритого простору (дім), так і щодо природного (печера) чи штучного (сейф), а також у тілі артефакту-носія (Гаррі Поттер): *As Dumbledore had told Harry that he believed Voldemort had hidden the Horcruxes in places important to him, they kept reciting, in a sort of dreary litany, those locations they knew that Voldemort had lived or visited. The orphanage where he had been born and raised: Hogwarts, where he had been educated; Borgin and Burks, where he had worked after completing school; then Albania, where he had spent his years of exile: These formed the basis of their speculations.* (Rowling, 2007, с. 194).

Крім того, усі горокракси творів Дж. К. Роулінг можна умовно поділити на статичні (чаша Гельги Гафелпаф у сейфі Лестранжів в банку Грінготс) та динамічні (змія Наджніні, яка всюди супроводжує свого повелителя). Щодо способів знищення артефактів безсмертя, то авторкою виділено 2 способи: за допомогою зброї (ікло Василиска та меч Годрика Грифіндора): *«From all that I've read, what Harry did to Riddle's diary was one of the few really foolproof ways of destroying a Horcrux.» «What, stabbing it with a basilisk fang?» asked Harry. «Oh well, lucky we've got such a large supply of basilisk fangs, then,» said Ron.* (Rowling, 2007, с. 73), *Harry was sure that the goblin would accept nothing but the sword, even if they had something as valuable to offer him. Yet the sword was their one, indispensable weapon against the Horcruxes.* (Rowling, 2007, с. 350), та через закляття («Авада Кедавра» та «Зложар» (*Fiendfyre – cursed fire – it's one of the substances that destroy Horcruxes, but I would never, ever have dared use it, it's so dangerous – how did Crabbe know how to?* (Rowling, 2007, с. 437)). Специфікою магічних об'єктів-реліквій безсмертя світу Поттера є те, що у кожного з них є певна передісторія існування чи функціонування (перстень Ярволода Гонта створений Волдемортом, коли той знайшов свою родину; прикраса колись належала стародавньому роду і підтверджувала благородне походження Волдеморта; для створення горокраксу маг убив своїх батька, діда й бабу, а коштовність заховав в будинку, де колись жила мати; камінь на персні був «Воскресальним каменем»), та те, що вони мають певний символізм чи особливий зв'язок з володарем (як-от змія Наджніні, яка символізувала глибокий зв'язок Волдеморта з Гаррі Поттером): *«There will come a time when Lord Voldemort will seem to fear for the life of his snake.» «For Nagini?» <...> «Precisely. If there comes a time when Lord Voldemort stops sending that snake forth to do his bidding, but keeps it safe beside him under magical protection, then, I think, it will be safe to tell Harry.» <...> «Part of Lord Voldemort lives inside Harry, and it is that which gives him the power of speech with snakes, and a connection with Lord Voldemort's mind that he has never understood. And while that fragment of soul, unmissed by Voldemort, remains attached to and protected by Harry, Lord Voldemort cannot die.»* (Rowling, 2007, с. 473).

Дослідження зазначених вище контекстів на предмет експлікації горокраксів із залученням методики ідентифікації художніх концептів, запропонованої В. Г. Ніконовою (Ніконова, 2005), уможливило реконструкцію ХК АРТЕФАКТ БЕЗСМЕРТЯ, мовна реалізація якого представлена низкою номінацій магічних об'єктів чи суб'єктів, які наділяють своїх творців чи власників винятковими вміннями, знаннями, якостями, зокрема нев'янучою молодістю та безсмертям. Розглянуті контексти яскраво ілюструють певні особливості такого різновиду артефактів і слугують ідентифікації ХК АРТЕФАКТ БЕЗСМЕРТЯ, зокрема конститuentів його змістового шару. Аналізуючи мовне утілення артефактів безсмертя у зазначених вище творах, прослідковуємо певні закономірності чи спільні риси, які видається доцільним представити у вигляді фрейму змістового шару художнього концепту АРТЕФАКТ БЕЗСМЕРТЯ (див. рис. 1).

Рис. 1. Фрейм змістового шару ХК АРТЕФАКТ БЕЗСМЕРТЯ в англomовних творах жанрів казка, готичний роман та фентезі

Висновки і перспективи подальшого дослідження. Таким чином, розглянувши актуалізацію артефактів безсмертя в англomовних творах різних жанрів, спільним для яких є уявна складова (Chetova, 2019, с. 52), можемо стверджувати про певні ізоморфні риси мовного утілення та когнітивної організації досліджуваного явища, які є тим кістяком, на основі котрого з незначними варіаціями розгортається художня реалізація безсмертя через переміщення частини чи всієї душі та / або сили у певний артефакт чи групу / набір артефактів. Проведений аналіз та його результати свідчать про те, в англomовній літературі, як художній, так і довідковій, існує кілька варіантів вербалізації на позначення такого різновиду артефактів, серед яких *soul jar*, *phylactery*, *horcrux*, однак задля узагальнюючої ідентифікації подібних предметів обрано номінацію *артефакт безсмертя* (*artifact of immortality*). На основі проаналізованих контекстів, де розкрито інформацію про зазначений вид артефактів, стало можливим реконструювати змістовий шар ХК АРТЕФАКТ БЕЗСМЕРТЯ, реалізованого в англomовних творах різних жанрів, згідно з яким це об'єкт / суб'єкт тлумачиться як: це жива істота або нежива річ, яка забезпечує свого творця або власника безсмертям, походить з міфології чи фольклору або є вигадкою автора, створена шляхом застосування магії, молитви чи надзвичайного бажання із принесенням когось або чогось у жертву, функціонує в єдиному екземплярі або набором компонентів (не)дистанційно, (не)секретно, (не)обмежено, у певному тілі чи поза його межами, динамічно чи статично на відкритому чи закритому, природному чи штучному просторі та може бути знищена шляхом застосування фізичної сили та / або магії за певних умов чи обставин, що призведе до безпосередньої або опосередкованої ліквідації свого творця чи власника.

Перспективним вважається дослідження образно-асоціативного шару досліджуваного художнього концепту на основі зазначених творів задля виявлення усієї гами варіантів інтерпретації артефактів безсмертя.

Бібліографічний список

- Ніконова, В. Г., 2005. Художні концепти в трагедіях Шекспіра: методика ідентифікації. *Вісник Черкаського університету. Серія Філологічні науки*, 78, pp. 21–32.
- Chetova, N., 2019. The Imaginary: from Genre through Text and Language to Conceptual Space (Based on J. R. R. Tolkien's Literary Works). *Lege artis-Language yesterday, today, tomorrow*, IV (2), pp. 49–85.
- Clute, J. and Grant, J., 1997. *The Encyclopedia of Fantasy*. London: Orbit.
- Collins Dictionary, 2012. Horcrux. *Collins*. [онлайн] Доступно: <https://www.collinsdictionary.com/submission/1557/Horcrux> [Дата звернення 05 травня 2021].
- Collins Dictionary, 2021. Definition of phylactery. *Collins*. [онлайн] Доступно: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/phylactery> [Дата звернення 05 травня 2021].
- Dictionary.com, 2018. Horcrux. *Dictionary.com*. [онлайн] Доступно: https://www.dictionary.com/e/pop-culture/horcrux/?itm_source=parsely-api [Дата звернення 05 травня 2021].
- Evinity Publishing, 2020a. The Sea-Maiden. *Sacred-Texts.com*. [онлайн] Доступно: <https://www.sacred-texts.com/neu/celt/pt1/pt108.htm> [Дата звернення 05 травня 2021].
- Evinity Publishing, 2020b. The Young King Of Easaidh Ruadh. *Sacred-Texts.com*. [онлайн] Доступно: <https://www.sacred-texts.com/neu/celt/pt1/pt105.htm> [Дата звернення 05 травня 2021].
- Rowling, J. K., 2005. Harry Potter and the Half-Blood Prince. *Passuneb.com*. [онлайн] Доступно: <http://www.passuneb.com/elibrary/ebooks/Harry%20Potter%20and%20The%20Half-Blood%20Prince.pdf> [Дата звернення 05 травня 2021].
- Rowling, J. K., 2007. Harry Potter and the Deathly Hallows. *Passuneb.com*. [онлайн] Доступно: <http://www.passuneb.com/elibrary/ebooks/Harry%20Potter%20and%20The%20Deathly%20Hallows.pdf> [Дата звернення 05 травня 2021].
- The Three Daughters of King O'Hara, 2021. *Wikipedia*. Доступно: https://en.wikipedia.org/wiki/The_Three_Daughters_of_King_O%27Hara (Дата звернення 05.05.2021).
- Tolkien, J. R. R., 2001. *The Fellowship of the Ring*. Boston, New York: Houghton Mifflin Co.
- Tropes HQ, n.d. Soul Jar. *Tropes.org*. [онлайн] Доступно: <https://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Main/SoulJar> [Дата звернення 05 травня 2021].
- Wikipedia, 2021. Phylactery. *Wikipedia*. [онлайн] Доступно: <https://en.wikipedia.org/wiki/Phylactery> [Дата звернення 05 травня 2021].
- Wilde, O., n.d. The Picture of Dorian Gray. *Planetpublish.com*. [онлайн] Доступно: http://www.Planetpublish.com/wp-content/uploads/2011/11/The_Picture_of_Dorian_Gray_NT.pdf [Дата звернення 05 травня 2021].

References

- Chetova, N., 2019. The Imaginary: from Genre through Text and Language to Conceptual Space (Based on J. R. R. Tolkien's Literary Works). *Lege artis-Language yesterday, today, tomorrow*, IV(2), pp. 49–85.
- Clute, J. and Grant, J., 1997. *The Encyclopedia of Fantasy*. London: Orbit.

Collins Dictionary, 2012. Horcrux. *Collins*. [online] Available at : <<https://www.collinsdictionary.com/submission/1557/Horcrux>> [Accessed 05 May 2021].

Collins Dictionary, 2021. Definition of phylactery. *Collins*. [online] Available at : <<https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/phylactery>> [Accessed 05 May 2021].

Dictionary.com, 2018. Horcrux. *Dictionary.com*. [online] Available at : <https://www.dictionary.com/e/pop-culture/horcrux/?itm_source=parsey-api> [Accessed 05 May 2021].

Evinity Publishing, 2020a. The Sea-Maiden. *Sacred-Texts.com*. [online] Available at : <<https://www.sacred-texts.com/neu/celt/pt1/pt108.htm>> [Accessed 05 May 2021].

Evinity Publishing, 2020b. The Young King Of Easaidh Ruadh. *Sacred-Texts.com*. [online] Available at : <<https://www.sacred-texts.com/neu/celt/pt1/pt105.htm>> [Accessed 05 May 2021].

Nikonova, V. H., 2005. Khudozhni kontsepty v trahediiakh Shekspira: metodyka identyfikatsii [Artistic concepts in Shakespeare's tragedies: methods of identification]. *Visnyk Cherkaskogo universytetu: Filologichni nauky*, 78, pp. 21–32. (in Ukrainian).

Rowling, J. K., 2005. Harry Potter and the Half-Blood Prince. *Passuneb.com*. [online] Available at : <<http://www.passuneb.com/elibrary/ebooks/Harry%20Potter%20and%20The%20Half-Blood%20Prince.pdf>> [Accessed 05 May 2021].

Rowling, J. K., 2007. Harry Potter and the Deathly Hallows. *Passuneb.com*. [online] Available at : <<http://www.passuneb.com/elibrary/ebooks/Harry%20Potter%20and%20The%20Deathly%20Hallows.pdf>> [Accessed 05 May 2021].

The Three Daughters of King O'Hara, 2021. *Wikipedia*. [online] Available at : https://en.wikipedia.org/wiki/The_Three_Daughters_of_King_O%27Hara (Accessed 05.05.2021).

Tolkien, J. R. R., 2001. *The Fellowship of the Ring*. Boston, New York: Houghton Mifflin Co.

Tropes HQ, n.d. Soul Jar. *Tropes.org*. [online] Available at : <https://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Main/SoulJar> [Accessed 05 May 2021].

Wikipedia, 2021. Phylactery. *Wikipedia*. [online] Available at : <<https://en.wikipedia.org/wiki/Phylactery>> [Accessed 05 May 2021].

Wilde, O., n.d. The Picture of Dorian Gray. *Planetpublish.com*. [online] Available at : <http://www.Planetpublish.com/wp-content/uploads/2011/11/The_Picture_of_Dorian_Gray_NT.pdf> [Accessed 05 May 2021].

Стаття надійшла до редакції 14.05.2021.

N. Chetova

**ARTIFACTS OF IMMORTALITY IN WORLD LITERATURE:
LINGUOCOGNITIVE REALIZATION (BASED ON THE MATERIAL
OF ENGLISH FAIRY TALE, GOTHIC NOVEL AND FANTASY)**

The present article reveals the research of the history of appearance and functioning of the artifacts of immortality in the world literature and presents the analysis of realization of their peculiarities at the linguistic and cognitive levels in the English literary works of such genres as fairy tale, gothic novel and fantasy. In the process of research the attention was focused on the analysis of the nominative aspect of verbalization of artifacts of immortality along with the structuring of the basic information got as a result of contexts analysis, where the artifacts of immortality were mentioned, and presented as a frame of the notional layer of the literary concept ARTIFACT OF IMMORTALITY. The article presupposes the application of the complex multiparadigmatic approach which is based on the properties

of linguopoetic and conceptual analysis. Having analyzed the lingual verbalization aspects of variety of immortality artifacts in fairy tales and literary works of O. Wilde, J. R. R. Tolkien and J. K. Rowling, where the imaginary category these artifacts are associated with, is realized the best, and where it serves as the genre-forming feature, we found the set of lexemes denoting artifacts of immortality, the most frequently mentioned are the things with extraordinary properties which prolong the life or existence of their creators or owners.

On the basis of system-functional and semantic analyses, it became possible to differentiate and group words that verbalize artifact of immortality in the analyzed literary works. The logically structured information about these artifacts reveals the basic mental visualization of the phenomenon, its components, the interaction of which is presented in the form of a frame, and demonstrates the knowledge about the immortality artifacts accumulated in the English fairy tales, gothic novel and fantasy: it is a living being or a thing that provides its owner or creator with immortality, originates from mythology or folklore or is the invention of the writer; it is made as a result of application of the magic, prayer or exceptional wish and through sacrifice, functions as the single copy or a set of components in a certain body or beyond it and can be destroyed by strength or the magic and under certain circumstances that leads to the death of its owner or creator.

The present research shows the common features of the artifact of immortality as one of the bright examples of realization of the imaginary category and reveals its unchangeable nature in the English fairy tales, gothic novel and fantasy.

Key words: *artifact, immortality, fairy tale, fantasy, gothic novel, literary concept, notional layer, frame.*